

Δημοκρατική σχολική διοίκηση, εκπαίδευση των μαθητών στα δικαιώματα και παρεμβάσεις με στόχο την προστασία των μαθητών από τη βία και τις διακρίσεις

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της αποστολής του ως Συνήγορος του Παιδιού, από το 2003 μέχρι σήμερα, έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού στο χώρο του σχολείου. Οι δραστηριότητες της Αρχής στο πεδίο περιλαμβάνουν αφενός τη διερεύνηση αναφορών και τη διαμεσολάβηση με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων, αφετέρου δε σειρά ενεργειών που αποσκοπούν στην καταγραφή των υπαρχόντων θεσμικών κενών ή αδυναμιών, στη διατύπωση προτάσεων και στην ευαισθητοποίηση των αρμοδίων παραγόντων της πολιτείας και του ευρέος κοινού σχετικά με τα αναγκαία προς υιοθέτηση μέτρα. Το 36,6% του συνόλου των υποθέσεων σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού με τις οποίες έχει ασχοληθεί ο Συνήγορος μέχρι σήμερα αφορούν την εκπαίδευση¹, ενώ κάθε χρόνο η Αρχή πραγματοποιεί δεκάδες επισκέψεις σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε όλη τη χώρα, όπου συναντιέται και συζητά με ομάδες μαθητών και εκπαιδευτικούς (ενδεικτικά κατά το 2014 είχε 75 συζητήσεις με μαθητές και μαθήτριες²). Παράλληλα, σε συνεργασία με Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και φορείς επιμόρφωσης, έχει πραγματοποιήσει μεγάλο αριθμό συναντήσεων και σεμιναρίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης εκπαιδευτικών σε πολλές περιοχές της χώρας, όπως και συναντήσεις με Συλλόγους γονέων και κηδεμόνων.

Στο κείμενο αυτό παρουσιάζονται συνοπτικά προτάσεις της Ανεξάρτητης Αρχής σχετικά με την δημοκρατική διοίκηση και την εύρυθμη λειτουργία των σχολείων, την εκπαίδευση των μαθητών στα δικαιώματα, τις σχολικές δραστηριότητες, την υποστήριξη των μαθητών και γενικότερα την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας και των διακρίσεων στο χώρο του σχολείου. Ειδικότερα, σχετικά με την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας και του εκφοβισμού μεταξύ των παιδιών και των εφήβων, που έχει απασχολήσει ευρέως την ελληνική κοινωνία τελευταία, επισημαίνεται ότι πάγια θέση της Αρχής είναι ότι η έμφαση χρειάζεται να δίνεται στην πρόληψη και σε

---

¹ Αναφορές 2003-Νοέμβριος 2014, <http://www.synigoros.gr/resources/anafores-dp2003-2014--2.pdf>

² Βλ. <http://www.0-18.gr/gia-megaloyis/nea/synantiseis-me-mathites-mathitries>

συνολικές παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην ισχυροποίηση του δημοκρατικού χαρακτήρα του σχολείου και στην ποιοτική αναβάθμιση των παιδαγωγικών σχέσεων σε αυτό.

- Δημοκρατική σχολική διοίκηση: Ο Συνήγορος κρίνει ως ζήτημα μεγάλης σημασίας την προώθηση της δημοκρατικής διοίκησης των σχολείων, σύμφωνα και με τις αρχές που έχουν υιοθετηθεί από το Συμβούλιο της Ευρώπης και που έχουν περιληφθεί σε διάφορα κείμενα και εκδόσεις του³. Για την βέλτιστη εφαρμογή της δημοκρατίας στο σχολείο είναι απαραίτητο να διευκολύνεται και υποστηρίζεται η λειτουργία των προβλεπόμενων οργάνων διοίκησης του σχολείου (ιδίως του Συλλόγου Διδασκόντων, των Μαθητικών Κοινοτήτων, του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων και του Σχολικού Συμβουλίου) και να ακούγεται συστηματικά η γνώμη των μαθητών σε όλα τα θέματα που τους αφορούν. Η δημιουργία υγιούς σχολικού κλίματος, που εξαρτάται από πλειάδα παραγόντων και ενεργειών της διεύθυνσης του σχολείου και των εκπαιδευτικών, κρίνεται ως καίριας σημασίας για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του σχολείου και την αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων. Οι τακτικές παιδαγωγικές συναντήσεις του Συλλόγου Διδασκόντων και οι προβλεπόμενες από το νόμο συναντήσεις του Σχολικού Συμβουλίου συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό σε αυτό το στόχο, ωστόσο παρατηρείται ότι σε πολλά σχολεία της χώρας δεν δίνεται η δέουσα προσοχή στα ζητήματα αυτά και χρειάζεται ισχυρότερη παρέμβαση του Υπουργείου για την υλοποίησή τους.

- Σχολικοί κανονισμοί: Ο Συνήγορος έχει τονίσει την μεγάλη σημασία που έχει η εκπόνηση και τήρηση σχολικών κανονισμών με τη συμμετοχή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας. Μάλιστα, με επιστολή του προς την Υπουργό Παιδείας⁴ το 2009 πρότεινε τη δια νόμου ρύθμιση της διαδικασίας αυτής και παροχή σχετικών κατευθύνσεων προς τα σχολεία, καθώς μέχρι σήμερα δεν έχει προβλεφθεί συναφής υποχρέωση στη νομοθεσία, δεν έχει υπάρξει συναφής εγκύκλιος εκ μέρους του Υπουργείου, αν και κρίνεται ιδιαίτερα ωφέλιμη για την προαγωγή του δημοκρατικού φρονήματος στις σχολικές μονάδες. Στην επιστολή αυτή, εκτός από την πρόταση για ειδική νομοθετική ρύθμιση, είχε τονιστεί ότι «Ο Συνήγορος του Παιδιού θεωρεί σκόπιμη την έκδοση εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας κατευθυντηρίων οδηγιών για τη φιλοσοφία και το δονητικό περιεχόμενο των σχολικών κανονισμών. Στο σχετικό κείμενο θα είναι καλό να δίνεται έμφαση στις αρχές της δημοκρατικής διοίκησης και στα δικαιώματα όσο και τις ευθύνες εκπαιδευτικών και μαθητών. Θετικό θα ήταν επίσης να προβλέπονται διαδικασίες

---

³ Βλ. για παράδειγμα «Democratic Governance of Schools, C.o.E. 2007» και «Χάρτης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Παιδεία της Δημοκρατίας και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της Σύστασης CM/ Rec (2010) 7 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου.

⁴ Επιστολή Συνηγόρου με αρ.πρωτ. 266/20.10.09 «Σχολικοί Κανονισμοί και Δημοκρατική Διοίκηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», <http://www.synigoros.gr/resources/keimeno-parathrhsewn-synhgoroy.pdf>

συμμετοχής των μαθητών στην επίλυση συγκρούσεων και στη διαχείριση περιστατικών βίας, όπως και διατύπωσης παραπόνων και προσφυγής σε ανώτερα όργανα σε περιπτώσεις αμφισβήτησης των πλαισίων εφαρμογής των σχολικών κανονισμών.» Άποψη του Συνηγόρου είναι ότι ο σχολικός κανονισμός, αφού εγκριθεί από το Σχολικό Συμβούλιο, ύστερα από γόνιμο διάλογο με συμμετοχή εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων, της εκάστοτε σχολικής μονάδας, θα πρέπει να διαβιβάζεται στην προϊστάμενη εκπαιδευτική αρχή για τελική έγκριση, ύστερα από έλεγχο ότι δεν περιλαμβάνει προβλέψεις που αντίκεινται στη νομοθεσία. Και αυτό προτείνεται διότι έχει διαπιστωθεί ότι σε ορισμένα σχολεία επιδιώκεται από τις διευθύνσεις μέσω του πρόβλεψης του σχολικού κανονισμού να επιβάλλονται μη προβλεπόμενες στη νομοθεσία κυρώσεις (όπως π.χ. σε υπόθεση που χειρίστηκε η Αρχή, στην οποία σχολικός κανονισμός προέβλεπε τον αποκλεισμό μαθητή από σχολικές εκδηλώσεις όταν συγκεντρώνει συγκεκριμένο αριθμό ωριαίων αποβολών).

- Σχολική πειθαρχία, κυρώσεις και εναλλακτικά μέτρα: Με αφορμή υποθέσεις που διερεύνησε αλλά και πληροφορίες που λαμβάνει από μαθητές και εκπαιδευτικούς σχετικά με την επιβολή κυρώσεων σε μαθητές, ο Συνήγορος έχει απευθύνει συναφείς προτάσεις προς το Υπουργείο Παιδείας⁵, όπου μεταξύ άλλων επεσήμανε ότι το Π.Δ. 104/1979 που ρυθμίζει τα ζητήματα των κυρώσεων/ποινών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, χρειάζεται να επικαιροποιηθεί, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στα σχολεία να αξιοποιούν περισσότερες εναλλακτικές μεθόδους «*συμμόρφωσης*» των μαθητών, να καθίσταται δε σαφές ότι η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος είναι το έσχατο μέτρο, το οποίο λαμβάνει χώρα μόνο προς το συμφέρον του μαθητή και εφόσον έχουν εξαντληθεί όλα τα άλλα παιδαγωγικά μέτρα/κυρώσεις. Επεσήμανε επίσης ότι οι αποφάσεις του Συλλόγου Διδασκόντων, ως εκτελεστές διοικητικές πράξεις, υπόκεινται σε έλεγχο από παντός είδους ελεγκτικούς της διοίκησης μηχανισμούς. Αν και της επιστολής του Συνηγόρου ακολούθησε εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας⁶ που υιοθέτησε τις προτάσεις της Αρχής, το τελευταίο σημείο δεν έχει γίνει ακόμη αποδεκτό και δεν περιλήφθηκε σε αυτήν.

- Η επικοινωνία στο σχολείο – ο ρόλος των υπευθύνων τμημάτων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Σχεδόν σε όλες τις συναντήσεις – συζητήσεις του Συνηγόρου του Παιδιού με μαθητές και μαθήτριες, το ζήτημα της επικοινωνίας ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές τίθεται πολλαπλά από τα παιδιά, ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο Συνήγορος έχει επισημάνει επανειλημμένα⁷

---

⁵ Βλ. επιστολή με Αριθμ. Πρωτ.28/11.05.10 με θέμα «[Το μέτρο της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση](#)»,

⁶ [Εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας](#) που ακολούθησε (Αριθμ.Πρωτ.141522 /Γ2 9/11/2010)

⁷ Βλ. π.χ. «Η επικοινωνία και η συμμετοχή να γίνουν προτεραιότητα στο σχολείο», Δελτίο Τύπου 10.9.2007, <http://www.synigoros.gr/resources/docs/201671.pdf>

το αίτημα και δικαίωμα των μαθητών για περισσότερο χρόνο και ποιοτικότερο περιεχόμενο στην επικοινωνία τους με τους εκπαιδευτικούς και για ουσιαστικό διάλογο στα θέματα που τους απασχολούν. Για την βελτίωση αυτής της επικοινωνίας είναι σκόπιμο να γίνουν περισσότερες επιμορφώσεις εκπαιδευτικών, αλλά και να ληφθούν θεσμικά μέτρα που θα την διευκολύνουν. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ο/η εκπαιδευτικός υπεύθυνος της τάξης είναι σκόπιμο να αφιερώνει τακτικά χρόνο στη συζήτηση με τα παιδιά σχετικά με τη συνεργασία και τη συνύπαρξή τους στο σχολείο και την επίλυση τυχόν συγκρούσεων ή άλλων προβλημάτων. Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση εκτίμηση του Συνηγόρου είναι ότι οι οριζόμενοι εκπαιδευτικοί ως «υπεύθυνοι τμήματος», εκτός από τα καθήκοντα που σχετίζονται με την παρακολούθηση της φοίτησης και των απουσιών των μαθητών, είναι σκόπιμο να αναλαμβάνουν και την επικοινωνία μαζί τους τόσο σε συλλογικό όσο και σε ατομικό επίπεδο. Προκειμένου να ανταποκρίνονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο σε αυτή τους την αποστολή, οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να επιμορφώνονται σχετικά, να ορίζονται και με βάση τις σχετικές ικανότητές τους, να προβλέπεται δε η διάθεση τουλάχιστον μίας ώρας από το εβδομαδιαίο πρόγραμμα διδακτικών καθηκόντων τους στην προώθηση της επικοινωνίας με τους μαθητές και τις μαθήτριες του τμήματός τους.

- Λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων: Ο Συνήγορος έχει εκφράσει επανειλημμένα την άποψη ότι χρειάζεται να υπάρξουν παρεμβάσεις για την ουσιαστική λειτουργία του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και ότι στο ξεκίνημα της κάθε σχολικής χρονιάς θα πρέπει να γίνονται συζητήσεις στις τάξεις προκειμένου οι μαθητές να αντιλαμβάνονται καλύτερα τις δυνατότητες που τους δίνονται βάσει της νομοθεσίας, και τις ευθύνες που αναλαμβάνουν όταν εκλέγονται⁸. Με βάση τις διαπιστώσεις του τόσο από τον χειρισμό αναφορών όσο και από τις συζητήσεις με μαθητές και εκπαιδευτικούς, ο Συνήγορος κατέληξε ότι χρειάζεται να επικαιροποιηθεί η σχετική με τις μαθητικές κοινότητες νομοθεσία, και παράλληλα να αναληφθούν μέτρα εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την καλύτερη οργάνωση του θεσμού. Το 2014 μάλιστα, συνεργαζόμενος με το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων είχε την δυνατότητα να συζητήσει ένα προσχέδιο νομοθετήματος με τα μέλη της Βουλής των Εφήβων, στο πλαίσιο της 19ης Συνόδου τους, στην οποία υιοθετήθηκε κείμενο πρότασης νέου Κανονισμού Μαθητικών Κοινοτήτων⁹. Στη συνέχεια διοργάνωσε συναντήσεις

---

⁸ Βλ. Ανοικτή επιστολή σε μαθητές και μαθήτριες, http://www.synigoros.gr/resources/epistoli_27_11--3.pdf, Δελτίο Τύπου «Ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων στα σχολεία», <http://www.synigoros.gr/resources/docs/201059.pdf>,

⁹ <http://www.0-18.gr/gia-megaloyis/nea/neo-kanonismo-mathitikon-koinotiton-eisigithike-o-synigoros-toy-paidioy-sti-boyli-ton-efibon>

διαβούλευσης με εκπαιδευτικούς¹⁰ και έχει ήδη καταλήξει σε κείμενο πρότασης για νέα υπουργική απόφαση που θα ρυθμίζει τα ισχύοντα.

- Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού με συμμετοχικές και βιωματικές μεθόδους: Ο Συνήγορος έχει τονίσει την αναγκαιότητα εκπαίδευσης των μαθητών στα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού από τις πρώτες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης διαρκώς μέχρι και την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας, με συμμετοχικές και βιωματικές μεθόδους, έτσι ώστε να γίνονται περισσότερο κατανοητά τα δικαιώματα, τα παιδιά να αναλαμβάνουν ευθύνες για τον σεβασμό και την προάσπισή τους, να μαθαίνουν πώς να ενεργούν σε περιπτώσεις που γίνονται θύματα ή μάρτυρες μιας παραβίασης δικαιώματος. Η εκπαίδευση στα δικαιώματα θα πρέπει να περιλαμβάνει ευαισθητοποίηση των μαθητών για όλο το φάσμα των δικαιωμάτων, όπως προβλέπονται από τις διεθνείς συμβάσεις και την εθνική νομοθεσία, και εκπαίδευσή τους στο σεβασμό της διαφορετικότητας, την αποφυγή του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και της ομοφοβίας, στην επίλυση συγκρούσεων και στη διαμεσολάβηση. Μπορεί να γίνεται τόσο μέσω συναφών μαθημάτων (π.χ. Κοινωνική και Πολιτική Αγωγής Ε'/ΣΤ' Δημοτικού και Γ' Γυμνασίου, Πολιτειακή Παιδεία Α' και Β' Λυκείου), όσο και μέσω άλλων μαθημάτων (φιλολογικών, ξένων γλωσσών, νέων τεχνολογιών, κλπ), ερευνητικών εργασιών, σχολικών δραστηριοτήτων, κ.α. Ωστόσο αξιολογείται εξαιρετικά σημαντικό αφενός όλοι οι εκπαιδευτικοί να είναι οι ίδιοι ενήμεροι και ευαισθητοποιημένοι ώστε να μπορούν να αναφέρονται στα δικαιώματα μέσω διαθεματικότητας, αφετέρου δε να χρησιμοποιούνται βιωματικές μέθοδοι εκπαίδευσης, παιχνίδια ρόλων και να διεξάγονται τακτικά σχετικές συζητήσεις προκειμένου τα παιδιά να κατανοούν στην πράξη το νόημα των δικαιωμάτων και τις διαδικασίες για την υλοποίησή τους σε κάθε περίπτωση. Σημειώνεται ότι το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει εκδώσει συναφή εγχειρίδια εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα (Compass και Compassito) τα οποία έχουν εγκριθεί και αναρτηθεί σε ιστοχώρο του Υπουργείου Παιδείας¹¹.

- Οι σχολικές δραστηριότητες και η λειτουργία της ευέλικτης ζώνης στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Διαπίστωση της Αρχής από την επικοινωνία της με τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς είναι ότι η ευέλικτη ζώνη και οι σχολικές δραστηριότητες (προγράμματα αγωγής υγείας, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά) συνεισφέρουν σε πολύ μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση καλού σχολικού κλίματος, στην ανάπτυξη δεσμών, τόσο ανάμεσα

---

¹⁰<http://www.0-18.gr/gia-megaloyis/nea/synantisi-diaboyleysis-gia-tis-mathitikes-koinotites-sti-thessaloniki/>

¹¹http://www.minedu.gov.gr/publications/docs2012/120517_compass_edition_gr.pdf.

στα παιδιά όσο και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών, στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, στην προαγωγή της έκφρασης και την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των μαθητών, στη δημιουργική εκτόνωση των εντάσεων που βιώνουν και στην προαγωγή του κοινωνικοποιητικού ρόλου του σχολείου. Για τον λόγο αυτό ο Συνήγορος έχει επανειλημμένα επισημάνει την αναγκαιότητα να υλοποιείται η ευέλικτη ζώνη στην πρωτοβάθμια, αλλά και να υπάρξει σχεδιασμός για την εισαγωγή της στη δευτεροβάθμια, με καθιέρωση ωρών στο ωρολόγιο πρόγραμμα¹². Γενικότερα, τα προγράμματα των σχολικών δραστηριοτήτων είναι καλό να απευθύνονται σε όλους τους μαθητές του σχολείου και όχι μόνο σε όσους μπορούν να διαθέσουν χρόνο πέραν του σχολικού ωραρίου. Επίσης είναι σκόπιμο, για να διαφυλαχθεί η ποιότητα και ο καλός συντονισμός τους, να ορίζονται, όπως παλαιότερα, σε κάθε εκπαιδευτική περιφέρεια ένας εκπαιδευτικός για κάθε ενότητα δραστηριοτήτων (αγωγής υγείας, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά). Ως προς τις αθλητικές δραστηριότητες, ο Συνήγορος έχει επίσης επισημάνει την αναγκαιότητα να διεξάγονται, πλην των ωρών γυμναστικής, και άλλες ποικίλες αθλητικές εκδηλώσεις, με την προϋπόθεση ότι διαφυλάσσεται το υγιές φιλαθλο πνεύμα.

• Ερευνητικές εργασίες: Ο Συνήγορος διερεύνησε το ζήτημα της υλοποίησης του μαθήματος «ερευνητική εργασία (project)» στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έπειτα από αναφορά αλλά και τον έντονο προβληματισμό εκπαιδευτικών και μαθητών σχετικά με υπουργική απόφαση (124062/Γ2/6.9.2013), η οποία φαίνεται να περιορίζει σημαντικά τα παιδαγωγικά του οφέλη. Η Αρχή έχει διαπιστώσει και επισημάνει στο Υπουργείο Παιδείας ότι το μάθημα αυτό, που εισήχθη τη σχολική χρονιά 2011-2012, αξιολογείται από τη σχολική κοινότητα ως ένα από τα πιο καινοτόμα και θετικά βήματα που έγιναν τα τελευταία χρόνια στην εκπαίδευση, λόγω του διεπιστημονικού, διαθεματικού, ομαδοσυνεργατικού και βιωματικού του χαρακτήρα. Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος έθεσε υπόψη του Υπουργείου την εκτίμησή του ως προς τις αναγκαίες προϋποθέσεις προκειμένου το μάθημα αυτό να υπηρετήσει τον καινοτόμο χαρακτήρα του και να επιτελέσει με τον καλύτερο τρόπο την παιδαγωγική του αποστολή. Μεταξύ άλλων, πρότεινε στο Υπουργείο να μεριμνήσει για τη συνεχή και κατάλληλη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που αναλαμβάνουν ερευνητικές εργασίες, να προωθήσει τη διεξαγωγή αξιολόγησης σχετικά με τον τρόπο υλοποίησής τους και να επανεξετάσει συνολικά τους προβλεπόμενους όρους, ιδίως εκείνους που εγγυώνται τη διαθεματικότητα και τη διεπιστημονικότητα, καθώς και το πλαίσιο διεξαγωγής

---

¹² Βλ. Επιστολή της Συνηγόρου του Πολίτη στον Υπουργό Παιδείας, με αφορμή το νομοσχέδιο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με αρ. πρωτ. Φ.1000.2/33552/2013 από 23.8.2013, <http://www.synigoros.gr/resources/epistoli-pros-ypourgo-paideias.pdf>

του μαθήματος. Επίσης, προτάθηκε η συνδιδασκαλία του από επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς διαφορετικών ειδικοτήτων, η ανάθεσή του σε εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων, η διάθεση του απαραίτητου διδακτικού χρόνου, η συγκρότηση κατά το δυνατόν ολιγάριθμων ομάδων μαθητών και η διασφάλιση του δικαιώματος των μαθητών να επιλέγουν το θέμα που τους ενδιαφέρει. Το ζήτημα αυτό αναδείχθηκε και στην Ετήσια Έκθεση της Αρχής για το 2013.¹³

• Οι ενέργειες για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας στο σχολείο: Ο Συνήγορος έχει συμμετάσχει σε πολλές συναντήσεις και επιτροπές σχετικά με το ζήτημα της πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής βίας και έχει αποστείλει τις απόψεις του εγγράφως προς το Υπουργείο Παιδείας¹⁴. Άποψη της Αρχής είναι ότι χρειάζεται να δοθεί έμφαση στην πρόληψη, στην επιμόρφωση και ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και στην εσωτερική οργάνωση της κάθε σχολικής μονάδας σχετικά με τη διαχείριση των περιστατικών βίας, με έμφαση στην επικοινωνία και στην υποστήριξη τόσο των θυτών όσο και των θυμάτων, για την αναζήτηση ειρηνικών τρόπων επίλυσης των συγκρούσεων και αποτροπή της επανάληψης των πράξεων που προξενούν δυσάρεστα συναισθήματα σε άλλους μαθητές. Ειδική θεματική ενδιαφέροντος θα πρέπει να αποτελεί το ζήτημα του διαδικτυακού εκφοβισμού (cyber bullying) και να διεξάγονται συζητήσεις και επιμορφώσεις για τα θέματα αυτά. Ο Συνήγορος έχει εκφράσει θετική άποψη σχετικά με τον ορισμό υπευθύνων για τα θέματα επίλυσης συγκρούσεων σε κάθε σχολική μονάδα, με την προϋπόθεση ότι οι εκπαιδευτικοί αυτοί επιμορφώνονται και εποπτεύονται διαρκώς ώστε να μπορούν να συνδράμουν στον βέλτιστο χειρισμό τέτοιων καταστάσεων. Πάντως, άποψη της Αρχής, που εκφράστηκε και σε πρόσφατο Δελτίο Τύπου είναι ότι θεωρείται πλέον αναγκαίο να επαναπροσδιοριστεί ο δημόσιος λόγος σχετικά με τη σχολική βία και τον εκφοβισμό και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο δημοκρατικό και τον κοινοτικό χαρακτήρα του σχολείου¹⁵. Κατά τα άλλα, οι σχολικές δραστηριότητες και η εκπαίδευση στα δικαιώματα μπορούν να καλύπτουν και τα θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας στο σχολείο.

• Προστασία των μαθητών από οικογενειακή βία και παραμέληση: Ο ρόλος των εκπαιδευτικών κρίνεται ιδιαίτερα κρίσιμος στο πεδίο της προστασίας των μαθητών από την ενδοοικογενειακή βία και την παραμέληση. Ο νόμος 3500/06 έχει προβλέψει ρητά τις υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών στις

¹³ <http://www.synigoros.gr/resources/docs/08-oikogeneia.pdf>, σελ. 86-87

¹⁴ Βλ. για παράδειγμα «[Σημαντικοί παράγοντες για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας μεταξύ μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση](#)», Δεκέμβριος 2010, Εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας που υιοθέτησε τις προτάσεις της Αρχής: http://www.minedu.gov.gr/publications/docs2011/egkyklios_prolhpsch_antimetwpish_biasepithetikothe_mathhtwn_110214.pdf

¹⁵ <http://www.synigoros.gr/resources/dt-hmera-kata-bias-sxoleio-2015.pdf>

περιπτώσεις που πληροφορούνται ή διαπιστώνουν ότι μαθητές έχουν γίνει θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Αναγκαία για την ορθή υποστήριξη των μαθητών και τη διερεύνηση συναφών υποθέσεων είναι η διασύνδεση των σχολείων με τις κατάλληλες υπηρεσίες της κοινότητας. Η ένταξη κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων στα σχολεία είναι ένα αίτημα που έχει διατυπώσει ο Συνήγορος εδώ και πολλά χρόνια, επισημαίνεται ωστόσο ότι η ολιγόμηνη τοποθέτηση επαγγελματιών των παραπάνω ειδικοτήτων, μέσω επιδοτούμενων Ευρωπαϊκών προγραμμάτων, χωρίς προετοιμασία, κατευθύνσεις, σαφές πλαίσιο εργασίας και δεοντολογίας και εποπτεία μπορεί να δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους. Από τις επισκέψεις στα σχολεία και τις επαφές του Συνηγόρου με τους εκπαιδευτικούς, εκτιμάται επίσης απαραίτητο το Υπουργείο να διευκρινίσει στους εκπαιδευτικούς ότι οι διευθύνσεις των σχολείων έχουν δυνατότητα να παραπέμπουν προς τις εισαγγελικές αρχές, πλην των υποθέσεων αναφερόμενης ή διαπιστούμενης ενδοοικογενειακής βίας, και περιπτώσεις εμφανούς παραμέλησης των μαθητών από τους γονείς τους, ιδίως όταν μετά από επανειλημμένες συστάσεις του σχολείου οι γονείς δεν συμμορφώνονται και «παραβαίνουν τα καθήκοντα που τους επιβάλλει το λειτούργημά τους», οπότε το δικαστήριο ή ο εισαγγελέας, σύμφωνα με το 1532 ΑΚ μπορούν να διατάξουν αυτεπαγγέλτως οποιοδήποτε πρόσφορο μέτρο. Για τις περιπτώσεις της σχολικής διαρροής ή της ελλιπούς φοίτησης μαθητών, ιδίως στην υποχρεωτική 10χρονη εκπαίδευση, προτείνεται να υπάρξει πρόβλεψη της δυνατότητας συνεργασίας των διευθύνσεων των σχολείων με τις κοινωνικές υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης, προκειμένου να διεξάγουν έρευνα και να ενημερώνουν τους γονείς, πριν την πιθανή παραπομπή των υποθέσεων στην εισαγγελική αρχή.

- Λειτουργία των Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων και δικτύωση των σχολείων με τις τοπικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πρόνοιας: Άποψη του Συνηγόρου είναι ότι οι Συμβουλευτικοί Σταθμοί Νέων επιτελούν σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη των σχολικών μονάδων για την αντιμετώπιση ποικίλων συμπεριφορών και προβλημάτων των μαθητών που εκφεύγουν του παιδαγωγικού ρόλου των εκπαιδευτικών, όμως σχετίζονται με την ευρύτερη αποστολή του σχολείου. Επιθυμητή είναι η επαρκής και διεπιστημονική στελέχωση των Σ.Σ.Ν. όπως είχε προβλεφθεί αρχικά, έτσι ώστε να υπάρχει σφαιρική και επαρκής αντιμετώπιση των ζητημάτων που τίθενται υπόψη τους από εκπαιδευτικούς και γονείς. Σημαντικό ζήτημα επίσης είναι να διευκρινισθεί η δυνατότητα επικοινωνίας των υπευθύνων των Σ.Σ.Ν. που διαθέτουν συναφή κατάρτιση, απ' ευθείας με μαθητές, ακόμη και χωρίς την άδεια των γονέων τους, σε περιπτώσεις που εικάζεται ανάγκη προστασίας του παιδιού από πιθανή παραμέληση ή άσκηση βίας εκ μέρους του γονέα. Ειδικότερα για το θέμα αυτό ο

Συνήγορος έχει απευθύνει σχετικό έγγραφο στα συναρμόδια Υπουργεία¹⁶, αλλά δεν έχει λάβει απάντηση από το Υπουργείο Παιδείας. Πέραν του ρόλου των Σ.Σ.Ν. θα πρέπει να τονίζεται στις σχολικές μονάδες ότι χρειάζεται να γνωρίζουν όλες τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και ψυχικής υγείας για παιδιά και οικογένειες της περιοχής τους και να παραπέμπουν σε αυτές τους γονείς όποτε κρίνεται σκόπιμο για το συμφέρον των παιδιών – μαθητών τους.

- Συμμετοχή των μαθητών στην αξιολόγηση των καθηγητών. Το θέμα αυτό συνδέεται αφενός με το δικαίωμα της έκφρασης της γνώμης των μαθητών, αφετέρου δε με τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης. Μία από τις προτάσεις που έχουν διατυπώσει επανειλημμένα μαθητές προς τον Συνήγορο και έχει αναδείξει η Αρχή ως εξαιρετικά ενδιαφέροντα είναι *«να μελετηθεί ένα σύστημα για τη συμμετοχή και των μαθητών στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, με βάση κριτήρια όπως η μεταδοτικότητα, η διεξαγωγή του μαθήματος με ενδιαφέροντα τρόπο και η προσωπική επαφή τους με τους μαθητές»*¹⁷. Ο Συνήγορος είναι διατεθειμένος να συζητήσει την πρόταση αυτή με τους αρμόδιους παράγοντες του Υπουργείου, εφόσον υπάρξει σχετικό ενδιαφέρον.

Πληροφορίες: Σταματία Παπαδημητρίου, Ειδική επιστήμων (τηλ.: 2131306816)

---

¹⁶ Επιστολή 20.6.2013, αρ.πρωτ.Φ.1000.2/24645/2013

¹⁷ Βλ. «Προτάσεις μαθητών για ένα σχολείο που μας σέβεται και μας υπολογίζει», 2008, <http://www.synigoros.gr/resources/synoyh-protasewn-ma8htwn-hmeres-dialogoy-2007-2008.pdf>